

POSTANOWIENIE

16 kwietnia 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Marcin Trzebiatowski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 16 kwietnia 2026 r. w Warszawie
zażalenia M. L.

na postanowienie Sądu Okręgowego w Szczecinie

z 16 sierpnia 2024 r., II Ca 444/23,

w sprawie z wniosku V. sp. z o.o. w S., A. Sp. z o.o. w S., T. G., J. D., T. D., W. S.
z udziałem [...], M. G., P. G., R. S., Z. S., K. T., M. S., J. S., M. G.1, I. P., D. P., K.
G., R. N., I. S., K. S., T. S., M. M., M. M.1, M. S.1, P. S., J. G., S. N., P. W., L. W.,
K. F., M. R., E. R., J. K., J. K.1, D. N., W. N., M. L., Skarbu Państwa – [...], J. D.1 i
E. D.

o stwierdzenie zasiedzenia nieruchomości, ewentualnie o stwierdzenie zasiedzenia
służebności gruntowej,

oddala zażalenie.

(M.K.)

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 28 stycznia 2019 r. Sąd Rejonowy w Kamieniu
Pomorskim w sprawie z wniosku Y. sp. z o.o. w S., A. sp. z o.o. w S., T. G., J. D., T.

D. i W. S. przy udziale [...], Skarbu Państwa – [...], M. G., P. G., R. S., Z. S., K. T., M. S., J. S., M. G.1, I. P., D. P., K. G., R. N., I. S., K. S., T. S., M. M., M. M.1, M. S.1, P. S., J. G., S. N., P. W., L. W., K. F., M. R., E. R., J. K., J. K.1, D. N., W. N., M. L., J. D.1 i E. D. o stwierdzenie zasiedzenia służebności gruntowej oddalił wniosek w całości (pkt I) oraz orzekł o kosztach postępowania (pkt II i III).

Sąd Okręgowy w Szczecinie postanowieniem z 16 sierpnia 2024 r., na skutek apelacji wnioskodawców i apelacji uczestnika P. G., uchylił postanowienie Sądu Rejonowego, zniósł czynności Sądu podjęte na rozprawie [...] i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu w Kamieniu Pomorskim do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej. W ocenie Sądu odwoławczego przed Sądem I instancji wystąpiła nieważność postępowania, ponieważ uczestnik L. W. został pozbawiony możliwości obrony swych praw w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c. wobec wadliwości w doręczeniu mu korespondencji sądowej zawierającej odpis wniosku o stwierdzenie zasiedzenia służebności gruntowej z zobowiązaniem uczestnika do ustosunkowania się do jego treści w terminie dwutygodniowym oraz zawiadomienia o terminach rozprawy, w szczególności wezwania celem jego przesłuchania, a ponadto wobec nieodroczenia terminu rozprawy przeprowadzonej w sprawie.

Uczestniczka postępowania M. L., zaskarżając powyższe postanowienie w całości wniosła o jego uchylenie i przekazanie sprawy do rozpoznania Sądowi II instancji oraz zasądzenie od wnioskodawców na rzecz uczestniczki postępowania kosztów postępowania wywołanego wniesieniem niniejszego zażalenia, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego, według norm przepisanych. Zaskarżonemu postanowieniu zarzuciła naruszenie art. 386 § 2 k.p.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie i uchylenie postanowienia Sądu I instancji oraz zniesienie postępowania w zakresie czynności Sądu podjętych na rozprawie [...], w sytuacji, gdy Sąd II instancji powinien uzupełnić postępowanie przed tym Sądem.

W odpowiedzi na zażalenie wnioskodawcy wnieśli o uwzględnienie wniosku zażalenia o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do rozpoznania Sądowi II instancji. Zdaniem wnioskodawców uwagi zawarte w zażaleniu w przedmiocie uchybień Sądu II instancji są słuszne.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie nie zasługiwało na uwzględnienie.

W postępowaniu apelacyjnym sąd drugiej instancji, kontynuując postępowanie przed sądem pierwszej instancji, rozpoznaje sprawę na nowo w sposób – w zasadzie – nieograniczony (art. 378 § 1 i art. 382 k.p.c.). W konsekwencji, w razie uwzględnienia apelacji – z reguły – zmienia zaskarżony wyrok i orzeka co do istoty sprawy (art. 386 § 1 k.p.c.). Uchylenie zaskarżonego wyroku połączone z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji jest możliwe jedynie w przypadkach określonych w art. 386 § 2 i 4 k.p.c. Kontroli prawidłowości takiego orzeczenia służy zażalenie przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. Przy rozpoznawaniu tego zażalenia ocenie Sądu Najwyższego może zostać poddana wyłącznie trafność zakwalifikowania wskazanych wyżej przypadków jako przesłanek uzasadniających wydanie orzeczenia kasatoryjnego, zaś poza zakresem badania pozostają kwestie prawidłowości czynności procesowych poprzedzających wydanie zaskarżonego rozstrzygnięcia oraz trafności wykładni zastosowanego prawa materialnego (m.in. postanowienia SN: z 25 kwietnia 2014 r., II CZ 117/13, z 26 marca 2014 r., V CZ 15/14 i z 7 marca 2014 r., IV CZ 131/13).

Sąd Okręgowy jako przyczynę wydania wyroku kasatoryjnego wskazał nieważność postępowania z uwagi na to, że uczestnik L. W. został pozbawiony możliwości obrony swych praw w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c. wobec wadliwości w doręczeniu mu korespondencji sądowej, zawierającej odpis wniosku o stwierdzenie zasiedzenia służebności gruntowej z zobowiązaniem uczestnika do ustosunkowania się do jego treści w terminie dwutygodniowym oraz zawiadomienia o terminach rozprawy, w szczególności wezwania celem jego przesłuchania, a ponadto wobec nieodroczenia terminu rozprawy przeprowadzonej w sprawie.

Z akt niniejszej sprawy wynika, że adres zamieszkania uczestnika L. W. nie jest znany. Korespondencja sądowa do L. W. została skierowana na adres podany przez wnioskodawców we wniosku, [...] pod którym nie mogła być skutecznie doręczona. [...]

W ocenie Sądu II instancji nie można uznać, że doszło do skutecznego doręczenia korespondencji sądowej uczestnikowi L. W., jak przyjął to Sąd I instancji. Dlatego też Sąd Okręgowy uznał za niedopuszczalne, ponieważ skutkujące pozbawieniem uczestnika L. W. możliwości obrony swych praw, wydanie orzeczenia w sprawie przez Sąd Rejonowy przed umożliwieniem uczestnikowi ustosunkowania się do wniosku.

Zdaniem Sądu odwoławczego, nie powinno budzić wątpliwości, że informacja o nieskuteczności doręczenia korespondencji uczestnikowi L. W. powinna skutkować odroczeniem terminu rozprawy [...], na którym to Sąd I instancji wydał orzeczenie w sprawie. Sąd Okręgowy stwierdził, że ta okoliczność jak i wskazywane wadliwości w doręczeniu korespondencji sądowej, w konsekwencji czego postanowienie w sprawie zapadło bez umożliwienia uczestnikowi ustosunkowania się do twierdzeń zawartych we wniosku o stwierdzenie zasiedzenia służebności gruntowej, świadczą o pozbawieniu uczestnika L. W. możliwości obrony swych praw. Uczestnik został bowiem pozbawiony możliwość merytorycznego ustosunkowania się do twierdzeń zawartych we wniosku.

Mając na uwadze okoliczności niniejszej sprawy, należy podzielić ocenę Sądu Okręgowego co do wystąpienia nieważności postępowania przed Sądem I instancji z powodu pozbawienia uczestnika L. W. możliwości działania na skutek naruszenia przepisów prawa procesowego, dotyczących przesłanek ustanowienia kuratora dla nieznanego z miejsca pobytu. Sąd II instancji szczegółowo uzasadnił przy tym swoje stanowisko, wskazując na zaniechania Sądu Rejonowego w podjęciu określonych czynności, które były możliwe do zrealizowania, a mimo tego nie zostały wykonane.

Ze względu na znaczenie prawidłowości ustanowienia kuratora procesowego dla ważności postępowania, ustanowienie kuratora może nastąpić, gdy zostały wyczerpane powszechnie dostępne technicznie środki, na podstawie których podjęte czynności poszukiwawcze nie przyniosły pozytywnych rezultatów. Chodzi więc o takie czynności poszukiwawcze, na które wskazują znane stronie wnioskującej o ustanowienie kuratora oraz sądowi okoliczności dotyczące osoby, dla której ma zostać ustanowiony kurator (np. wyrok Sądu Najwyższego

z 18 czerwca 2024 r., II CSKP 414/23 oraz postanowienia SN: z 10 lipca 2020 r., III CZ 16/20 i z 29 października 2025 r., III CZ 214/25).

Ustanowienie kuratora z naruszeniem art. 144 k.p.c. stanowi szczególny przypadek pozbawienia strony możliwości działania i tym samym możliwości obrony swoich praw, co powoduje nieważność postępowania (postanowienie Sądu Najwyższego z 29 października 2025 r., III CZ 214/25 wraz z cyt. tam orzecnictwem SN).

Dlatego też wbrew zarzutowi skarżącej, Sąd Okręgowy prawidłowo uznał, że w postępowaniu przed Sądem I instancji doszło do nieważności postępowania, co czyniło zasadnym uchylenie postanowienia Sądu Rejonowego, zniesienie czynności tego Sądu podjętych na rozprawie [...] i przekazanie sprawę Sądowi Rejonowemu w Kamieniu Pomorskim do ponownego rozpoznania.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

Marcin Trzebiatowski

(M.K.)

[a.ł]